

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра історії української літератури, теорії літератури і літературної творчості

ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ДИСКУРС УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»

студентки 4 курсу

освітньої програми

*«Українська мова і література та
західноєвропейська мова»,*

спеціальність – 035 Філологія

Антоніна Вікторівна Турій

Науковий керівник:

д. філол. н., проф. Олена РОМАНЕНКО

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри історії української літератури,

теорії літератури і літературної творчості

протокол № 11 від «9» травня 2024 року

завідувач кафедри _____ (підпис)

д. філол. н., проф. Оксана СЛІПУШКО

КИЇВ

2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 СТАНОВЛЕННЯ ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ СТУДІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	
1.1 Становлення постколоніальних студій в Україні та світі.....	5
1.2 Постколоніалізм в українській літературі.....	11
РОЗДІЛ 2 ПРАЦІ ТА ВКЛАД ВІДОМИХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ, ЯКІ ДОСЛІДЖУВАЛИ «ПОСТКОЛОНІАЛІЗМ»	
2.1 Вклад у розвиток постколоніальних студій в Україні та світі Тамари Гундорової	12
2.2 Внесок Миколи Рябчука у розвиток постколоніальних студій в українській літературі.....	19
2.3 Дослідження та висновки, щодо колоніальної та постколоніальної дійсності української літературознавиці Олени Юрчук.....	34
2.4 Марія Матіос та її найвідоміша праця про добу постколоніалізму «Солодка Даруся».....	37
ВИСНОВОК.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49

ВСТУП

Мою роботу присвячено темі постколоніалізму та постколоніальних студій в українській літературі, тому, що я вважаю цю тему цікавою для дослідження. Ця тема дуже тісно пов'язана з історією України і займає чималий шматок всієї української літератури. Це тема, що відображає долю українського народу, тому, що період постколоніалізму в Україні та українському письменстві триває й дотепер, бо наша країна не завоювала власної цілісності та суверенітету, а з цього випливає те, що ми не відділені повністю від Росії, колонією якої ми були, а період колоніалізму під Росією тривав довгих 70 років. За цей час відбувся майже повний занепад української культури. Саме тому, спочатку, про колоніальну травму писало тоді чимало письменників. Така тематика є у творах багатьох письменників, починаючи від Тараса Шевченка. Прикладом є дуже відома поема «Катерина», в якій розповідається про долю селян під час панування російської імперії; або ж поема «Сон», де описується колоніальна дійсність, але стосовно тогочасної влади. Після занепаду колоніального режиму у світі, то саме на теренах України почався період постколоніалізму, під час якого, разом з тим, що всі письменники, літератори, поети і просто охочі почали відроджувати літературу та культуру, яка змінювалася – ставала динамічнішою і мала народні мотиви, що робилося всіма письменниками для того, щоб швидше відродити націю та культуру; в літературі мали місце твори, в яких ідеться про тодішню дійсність, а саме описується розруха в селах України після відходу від колонізаторства та життя селян. Прозові твори на постколоніальну тематику пишуть і до сьогоднішніх днів. Вони належать перу таких відомих письменників як Марія Матіос; Оксана Забужко та інші. Відомим теоретиком постколоніалізму є Тамара Гундорова, яка відома не тільки дослідженням цього питання, а й як критик постколоніалізму. Ще одним, який присвятив свій вклад цьому питанню є Микола Рябчук. Його есеї, перекладені зараз не однією мовою світу, знані всюди.

А щодо того, як і хто започаткував рух проти імперіалізму, то це трапилося в Європі, коли європейський психіатр виявив у одного зі своїх пацієнтів зміну мислення, пов'язану з середовищем, у якому він знаходився і щоб виправити це потрібно було б змінити оточення. Так виник цей рух у Європі, а далі ширився світом. До України це дійшло з рукописними працями від українських вчених з-за кордону, які були членами української діаспори. Найвідомішим з них вважається Марко Павлишин.

Найпершим теоретиком постколоніалізму є Едвард Саїд, його праці й досі вважаються провідніми вадними: за ними йдуть дослідники, що працюють в цій царині, далі вивчаючи це питання.

Об'єкт дослідження – Постколоніалізм в Українській літературі та світовій.

Предмет дослідження – постколоніальний дискурс української літератури.

Мета дипломної роботи – дослідження теми постколоніалізму в українській літературі; актуалізація постколоніальної тематики.

Тема дипломної роботи – дослідження постколоніального дискурсу української літератури та загалом становлення і розвиток постколоніальних студій в Україні та світі.

Актуальність полягає у тому, Україна й досі вважається постколоніальною державою, бо не має повної незалежності від Росії, тому дослідження постколоніалізму в українській літературі є зараз актуальними.

Завдання:

- Дослідити постколоніальний дискурс української літератури.

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ СТУДІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

1.1 Становлення постколоніалізму і розвиток постколоніальних студій в Україні та світі

Рух постколоніалізму почався у ХХ сторіччі, коли у світі почало відходити колонізаторство. Задумуватись над тим, щоб поширювати у світі ідею про відхід від колоніалізму почав європейський психіатр Франс Фанон, який зміг діагностувати у хворого пацієнта, у якого він виявив колоніалізм, як патологію мислення, але яке можна змінити шляхом переосмислення всього в голові людини. Саме цей психіатр у став засновником цього руху. Його висновки стосовно патології мислення людини дає поштовх для фундаментальних досліджень життя і здоров'я людей, які живуть у країнах, які знаходяться під владою країни-колонізатора. Він започатковує рух у Європі, що спрямований на протест проти колонізації. Серед людей у Європі рух бере свій початок у колах інтелігенції того часу - художники стали зображати на полотнах життя людей в колонізованих країнах, почала з'являтися і література на цю тему – словом люди починали ширити ідею про відхід від колонізації. Досліджувати явище колоніалізму взявся культуролог Едвард Саїд, який працюючи над своїм завданням визначив, що постколоніалізм, як культурний конфлікт, який виникає між науковими поглядами та образами з художньої літератури, який виникає через те, що людині нав'язують «потрібні» владі політичні погляди та думки про світ. Вчений додав, що ціллю колоніалізму є поширити свою ідентичність у країнах-колоній. Едвард Саїд видав дві основні праці: «Орієнталізм», «Культура та імперіалізм». Зазначу, що основний рух у дослідженні постколоніалізму почався саме після виходу у світ книги Едварда Саїда «Орієнталізм».

Розгортаються основні дослідження з появою цієї праці тому, що американський вчений виклав у ній ґрунтовні дослідження, переконливі думки та вагомні висновки. Додам, що пишучи цю книгу автор хотів змінити давні твердження про велику різницю між ходом і Заходом у культурі. Саме

слово «Орієнталізм» - назву книги, можна розтлумачити, як світогляд людей, тобто те, як вони бачать цей світ і що вони думають про нього.

Едвард Саїд визначає орієнталізм так: «Сам орієнталізм є продуктом певних політичних сил і дій. Він становить школу інтерпретації, об'єктом якої є власне Схід, його цивілізації, мешканці та географічні простори. Його відкриття – праця незліченних учених, які видавали тексти, перекладали їх, створювали граматики і словники, реконструювали забуті епохи і створювали позитивістське верифіковане знання...» (Едвард Саїд «Орієнталізм» Київ 2001).

Однак, інші науковці, які займалися цим питанням, визначають слово Орієнталізм інакше. «Орієнталізм» – це сукупність текстів, що розкривають аналітичні роздуми і позиції автора, що трактують стосунки Сходу й Заходу. Саїд підкреслював, що Новоевропейська культура формувалась і набирала сили, протиставляючи себе Сходу, який виступав для європейців своєрідним образом «іншого». [http://anculture.blogspot.com/2013/04/blog-post_6742.html]. Додам, що автор визначає визначення «Орієнталізм» основною думкою праці.

Едвард Саїд у цій книзі викладає свої судження, думки та бачення стосовно культур Сходу і Заходу; автор зауважив, що Схід був названий вченими статичним через те, що там не було активного розвитку культури й загалом життя, такого, як, натомість, на Заході, де все розвивалося дуже швидко. На основі цієї думки у світовому суспільстві утворилося усталене твердження, яке, згодом, стало, навіть, міфом – Захід – прогресивний, а Схід – регресивний.

Далі, коли тодішня інтелігенція мандрувала світом(це могли бути поети, письменники, художники, фотографи й інші) то вони тільки знаходили підтвердження переконанню, яке уже давно існувало в Західних країнах, але, приїхавши, до рідної країни, вони ще розширювали ряд стереотипів. Серед них такі: «східна лінь», «східна чутливість», «східний деспотизм» та інші.

Вчений зазначає, що вороже ставлення Заходу і Сходу пішло ще з давніх-давен, за часів життя таких відомих грецьких мислителів, як Гомер, Есхіл та Еврипід, пізніше це продовжив один з відомих до сьогодні, італійських мислителів і поетів – Данте Аліг'єрі.

У праці він засуджує зверхнє ставлення Заходу до Сходу, пишучи про те, що перепорою для розвитку в колонізованих країнах було саме нав'язування культури держави-колонізатора у всіх колоніях та пригноблення колонізованих народів колонізатором. Найбільшими колонізаторами на той час були Франція і Америка. Люди з країн, що підпорядковувалися або тій, або

тій країні не могли вільно користуватися, наприклад, рідною мовою у своїй роботі, а мали право лише використовувати мову колонізатора. Як вважає Едвард Саїд саме це стало причиною уповільнення прогресу на Сході.

Ще одним великим колонізатором була Росія і однією з її держав-колоній була Україна, отже розвитку нашої країни заважав вплив Росії. Саме про колонізацію цією країною далі, впродовж усієї історії української літератури, поети, письменники та піснярі писатимуть твори.

Науковці того часу віднесли Едварда Саїда до постмодерністів, попри те, що сам він говорить про себе, як про вченого саме постколоніалізму, бо, за його словами, він, у своїй праці досліджував явище постколоніалізму.

Едвард Саїд продовжував викладати свої спостереження і бачення ситуації у наступній виданій книзі «Культура й імперіалізм».

У цій книзі автор, продовжуючи попередні дослідження з першої книги і викладає подальші події в історії, а саме, про завоювання ідентичності кожного народу, який колонізований.

Однією з головних тез автора є те, що поява іншої (білошкірої) людини спровокувала кровопролиття. Закінчується книга тим, що імперський режим занепав, як наслідок частих збройних опорів, які існували весь час.

Далі дослідження постколоніалізму продовжувалися і колонізм починають вважати, як расову дискримінацію. Низка вчених в Європі, досліджуючи цю проблему в своїх працях розглядають ще й тему національної рівності людей. Розвиваючи дослідження своїх попередників вчені, що прийшли після них запропонували об'єднати фемінізм і дискурс внутрішньо національних проблем, які є у всіх країнах, що вийшли з-під влади колонізатора. Такі думки висунули такі вчені як: Г. Бгабга, Б. Андерсон, Е. Томпсон, Дж. Батлер, К. Міллер та інші. Їхні праці, у яких записані ці висновки зараз також всім відомі.

У подальших дослідженнях почали застосовувати постколоніальні студії, як міждисциплінарний метод, щоб вивчити теорії та концепції у науках, що належать до гуманітарних і соціальних. Саме таким чином постколоніальні студії на практиці застосовувала когорта вчених по всьому світу: Даймон Дж., Дж Сторі, Е. Доманська й інші.

Поступово переконання про вплив колоніалізму на людину починав ширитися світом і люди починали впевнюватися в тому, що дійсно потрібно вже відходити від колоніалізму, тому, це не здоровий спосіб мислення людей.

На теренах України постколоніальні студії з'являються, коли Україна отримує незалежність від Радянської влади. З європейських країн у вигляді

рукописів, які могли бути написані, як видатними українцями за кордоном, так і не дуже знаними, але які були учасниками української діаспори та були зацікавлені у вирішенні цього питання. Антиколоніальні постулати там були всім відомі ще наприкінці XIX століття, оскільки серед українців закордоном ще раніше існував дух антиколоніального опору та народної вільності. Відомими діячами України, що взялися за цю справу були: М. Павлишин; М. Шкандрій; Р. Шпорлюк та багато інших видатних вчених того часу. Саме завдяки їхнім працям було покладено початок розвитку антиколоніальної думки на території України.

«Загалом «постколоніальні студії» трактуються як сукупність взаємозв'язаних концептуальних дискурсів, які усвідомлюються в єдиній мережі критичних проектів і програм, спрямованих на подолання наслідків економічної, політичної, але насамперед культурної та інтелектуальної залежності «незахідного» світу від західних зразків і прототипів...»(С. Троян, « Постколоніальні студії: Україна в постколоніальних дослідженнях, Київ, 2014).

Таким чином у світі розвивалися студії постколоніалізму, а наступним кроком розвитку став переклад багатьох праць вченими з Заходу, натомість в Україні стали розвивати українську ідентичність і думати як використати теорію дослідження для зрозуміти політичний потенціал країни.

На сьогоднішній день питанням розвитку постколоніальних студій в Україні та світі займаються Т. Гундорова, О. Забужко, Г. Касьянов, М. Рябчук та інші.

Стосовно того, в якому стані перебувала наша держава на той, будучи колонією то деякі дослідники переконані, що на роль України у складі російської імперії можна подивитися по-різному:

З одного боку Хрущов прагнув до партнерства з українцями та залучав їх до роботи в органах управління всім союзом. Натомість те, що Україна є колонією у Радянському союзі мало вторинне значення. М. Хрущов, який був тоді Головою Ради Міністрів Радянського Союзу, хотів мати українців, як партнерів у політиці, а вже використання країни, як колонії відходило на останній план. Такий підхід до розгляду тодішньої ситуації на території України на той час називається партнерським.

Проте, з іншого боку, Україна була колонією Російської імперії, а становище та права жителів України були невтішними, як всім відомо. Прихильники цього твердження, навіть, використовують термін «внутрішня колонія», який увійшов у вжиток ще при правлінні В. Леніна, і вважають, що наша держава ніколи не була звичайною колонією імперії, через те, що

ставлення до українців відрізнялося від ставлення до інших колонізованих народів. Такий підхід до розгляду цього питання має назву «колоніальний».

Далі, після набуття країною статусу постколоніальної, кожна країна обирала собі одне завдання стосовно того, щоб змінити країну на краще після впливу колонізатора. Загалом цей рух був спрямований на повернення народу тієї чи іншої країни власної ідентичності: на відродження мови, літератури та історії країни і її народу.

Стосовно саме України, на думку вченого-філософа Сергія Дацюка нашу країну ще можна вважати колоніальною, якщо точніше, то з наукової точки зору, на теренах України ще не закінчився колоніалізм, тому що Україна не завоювала суверенітет, а, за його словами, країни можна вважати постколоніальною тільки якщо вона має суверенітет. На його думку також постколоніальну долю України можна розглядати тільки зараз, коли колоніалізм Росії нарешті починає вмирати. Учений каже про те, що постколоніалізм – це те, що вже не імперія, але і не суверенітет, а відтак головним завданням постколоніалізму є досягнути суверенітету. Він вважає, що справжні постколоніальні студії мають продукувати думку про суверенітет, оскільки лише маючи суверенітет держава може отримати статус постколоніальної. Сергій Дацюк наголосив на тому, що суверенітет не отримують чи мають, проте його завойовують та здійснюють. Російсько-українська війна – це тільки завоювання суверенітету, саме тому вчений пише, що Україна ще досі колоніальна, або ж на межі між колоніальною та постколоніальною державою, а нинішня війна, як переконаний Сергій Дацюк, є проявом російського імперіалізму – культурного, зокрема мовного та інформаційного, а також політико-економічного (зокрема владно-силового та торгового). Громадянські конфлікти в окупованому Росією Криму та збройні конфлікти на Сході України супроводжуються компрадорською громадянською війною в українській політиці. Така компрадорська громадянська війна за прямого управління, військово-технічної та ресурсної підтримки Росії стимулює колоніальні установки мислення все ще компрадорської української еліти.

Вчений каже, що поки Україна не здійснить повний суверенітет, вона не зможе мати статус постколоніальної, проте війна, що відбувається зараз є проявом стремління українського народу до відходу від колоніалізму, але тільки завоювавши суверенітет, Україна зможе отримати статус постколоніальної.

Однак поки Україна не отримала повну незалежність від росії, наша країна, якщо правильно визначити термін «постколоніалізм», вважається колоніальною, тобто залежною від свого колонізатора. Зазначу, що росія для

України є колонізатором не тільки тому, що йде нинішня війна, а ще й тому, що Україна тривалий час була колонією Росії.

Отже, постколоніальний рух почався на території Європи у ХХ столітті, коли європейський лікар-психіатр діагностував у одного з пацієнтів патологію мислення, викликану колоніалізмом. Тоді вчені почали ретельно досліджувати проблему колоніалізму і провадити відхід від нього по всьому світу. У Європі цей рух почався у колах інтелігенції того часу – вони малювали картини, зображуючи життя людей при колоніалізмі, вчені розповсюджували рукописи, що вивчали цю проблему. Таким чином це розійшлося світом – колоніалізм почав відходити. В Україну ці дослідження та судження дійшли спочатку на папері – це були рукописи дослідників-емігрантів з українських діаспор в усіх країнах світу. Головним дослідником цієї проблеми в Україні був Марко Павлишин, у Європі почав дослідження Е. Саїд. Його ж книги «Орієнталізм» і «Культура й імперіалізм» були, є і будуть основними працями у цій сфері. В них він виклав історії імперіалізму і, натомість, боротьбу людей проти колонізатора і подолання ними колоніального режиму.

1.2 Постколоніалізм в українській літературі

Щодо української літератури, то з настанням постколоніалізму у культурі, в українській літературі започатковується напрям постмодернізму. І, започатковуючи рух спрямований на викорінення колоніального режиму у всьому світі, залишають у минулому написання творів із тематикою або проблематикою, яка стосується українського минулого, а це сумні твори митців, які, мимоволі, писали про сумну буденність при радянській владі, а відомо, що Україна була фактично колонією російської імперії. За хронологією це відбувається у 1980-тих – 1990-тих роках ХХ століття.

Марко Павлинин про характерні риси письменства України тих часів висловився так: «Постколоніальна хвилина, натомість, припиняє гегемонію різних форм минулого — для української культури це, в першу чергу, романтичне минуле та розповіді про генезу, страждання й виживання нації — й утверджує орієнтацію на проблеми та умови суб'єкта й суспільства у тому світі, який існує тут і сьогодні» [Козаки в Ямайці: постколоніальні риси в сучасній українській культурі].

За постмодернізму, в літературі з'являється інший вид поезії та прози. У цьому напрямі митці відходять від форм і створюють свою прозу і свої образи. Вони пишуть про ідентичність народу, історію країни і стародавні українські звичаї, але у незвичній на той час формі, нібито грайливій. Зазначу, що писали творці так тому, що поєднували у своїх творах відхід від колоніалізму і намагання відродити саме українську мову, культуру і літературу з відходом від чітких форм у поезії та прозі, що існували до цього.

Прикладом такого поєднання є вірш Юрія Андруховича «Козак Мамайка», написаний у 1999 році.

*о скільки конику-братику крутих чудасій на світі
дивився б допоки круки не вип'ють очей а мало
по сей бік багама-мама по той бік пальми гаїті
і везжі фрїтауна бачу як вийду вночі з бунгало

і так мені з того гризько що вицвіли всі шаровари*

*якого лисого чорта з яких попідземних фаун
та й зрадили нас у битві морські косарі корсари
а батько ж хотіли взяти отой блаженний фрітаун*

*а там тринадцять костьолів і вічна війна з амуром
а ще тринадцять безодень де срібло-злото коморне
дівчата немов ліани нечутно ростуть за муром
і хочеться їм любитись а їх зодягли у чорне*

*кружаю тепер сивуху надвоє з піратом діком
кажу йому схаменися кажу покайся паскудо
невже коли ти з європи то вже не єси чоловіком
якого хріна продався за тридцять гнилих ескудо*

*а дік то химерна штучка плекає папугу пугу
плеще мене позаплічно заламує руки в горі
оце тобі лицар з лугу осьо тобі зеленугу
to be or not to be каже і булькає I'm sorry*

*невільницю каже маю зі шкірою мов какао
купи сизокрилий орле маркотно ж без господині
город засівати не конче прицмокує так лукаво
город на ній проростає тютюн ананаси дині
наплодиш каже козацтва припнеш усіх до коша
тільки ж ярму не дається шия моя душа*

*та вже його і не чую плюю на плюгаву супліку
конику мій невірнику апостоле мій хома*

*пиду на зорю вечірню
зріжу цукрову сопілку
сяду над океаном
та вже мене і нема*

Тут автор переносить українського козака з шаблею і в шароварах на острови до океану. На додачу, автор створює абсолютно новий образ цукрової сопілки. У вірші дуже цікаво та грайливо це зображено автором.

Окрім того, що в період постколоніалізму когорта письменників просувала українскість в літературі, таким чином теж відстоюючи відродження національності після довготривалого знищення та заборони, в українському письменстві зберігалася література, яка присвячена саме добі колоніалізму, а це сумні описи багатьох авторів колоніальної дійсності, у якій жили люди того часу.

Наша держава й до сьогодні вважається одною з постколоніальних, через те, що не здобула свій власний суверенітет, як уже сказано вище, тож багато хто з сучасних українських письменників присвячує свої праці та твори проблемі постколоніалізму. Оскільки Україна була довгий час під гнітом російської імперії, то колоніалізм – це чималий шматок історій України. Саме тому тему колоніалізму можна знайти в творах письменників, починаючи від Тараса Шевченка, який присвятив цій темі всі свої поеми і вірші.

Таким чином, одним з творів, в яких описане життя при колоніалізмі є твір «Катерина», де автор розповідає нам історію дівчини, яку спіткала тяжка доля, через кохання до москаля.

Подальший розвиток цієї теми у літературі був такий: у період 80-тих – 2000-них років вчені та письменники, почали повертатися до описів реалій тих часів, але вони вже висвітлювали тему по-іншому: іншою була манера написання і те, що тема постколоніалізму, у художніх творах, вже є ненав'язливою, а обіграною за допомогою художніх троп і стилю автора, але й, разом з тим, у книзі є основна історія, яку розповідає автор, а на тлі цієї історії видно тематику і проблематику колоніалізму. У письменників того часу, на мою думку, було дуже яскраво видно проблему якій вони присвячують твір, то зараз, у віршах та прозі митців 80-тих – 2000-них років і нинішніх, які, можливо, тільки нещодавно почали творити для світу це виглядають так, що в тексті більше літературного, ніж власне опису проблеми.

Таким літературним прозовим твором є твір Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу». Там йдеться про жінку і її стосунки з чоловіком, який має коханку. У книзі описується боротьба однієї жінки за

своє життя, але, в основі книги, лежить майстерно обіграна саме історія жінки, а не проблема колоніального режиму.

Але, зазначу, що твори були різними, як з меншою, так і з більшою мірою наближення читачів до реалій постколоніалізму.

Одним із таких творів, де життя і проблеми того часу висвітлені чіткіше і містять у собі на передньому плані саме реальні події в житті людей тоді, є твір Марії Матіос «Солодка Даруся», у якому письменниця пише про бідну сироту, батьків якої вбила радянська влада. Саму дівчину виховували змалку сусіди, а на момент смерті батьків дівчинці було лише 10 років. Далі розповідається про реалії сільського тодішнього життя.

Отже, в зв'язку з тим, що людство у всьому світі запустило рух супротиву колонізаторству, а, натомість, за відродження національної ідентичності у всіх країнах де вдалося скинути такий режим, в письменстві зникають форми і правильність, яка обов'язково, тільки повинна була бути, через тогочасні порядки в державах-колоніях. Всі митці стали присвячувати вірші, прозу таким темам, що стосуються національного і народного, задля того, щоб народні звичаї, мотиви та обряди уже помалу відроджувалися б у писемному спадку і таким чином пришвидшити процес повернення ідентичного на теренах України. З того вийшло, що поети 80-тих – 2000-них років стали облишати пунктуацію у своїх роботах і вставляти іншомовні слова або суржик. Але до постколоніальних також відносять і ті вішовані або прозові твори, у яких йдеться про страждання та гноблення нашого народу. Їх також відносять до постколоніальних, бо в них описується реальність за колоніалізмом і вони лишилися, як згадка про те, що було в історії, вірші про ідентичність народу є посколоніальними тому, що вони вже були після цієї доби і мають інший зміст та форму, яка була під суворою забороною того режиму. До того ж вони писалися з ціллю відродити Україну. Якщо починати з давніх часів, то тему колоніалізму можна знайти у творчості Тараса Григоровича Шевченка. Ця тема лежить через усю його творчість; далі це Леся Українка (поема «Бояриня»); Панас Мирний («Хіба ревуть воли, як ясла повні»). Зараз у нас час теж багато літературних творів маємо на таку тему. Наприклад Марія Матіос («Солодка Даруся»). Чимало знавців літератури та історії нині присвячують праці і монографії саме такій темі.

РОЗДІЛ 2

ПРАЦІ ТА ВКЛАД ВІДОМИХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ, ЯКІ ДОСЛІДЖУВАЛИ «ПОСТКОЛОНІАЛІЗМ»

2.1 Вклад у розвиток постколоніальних студій в Україні та світі Тамари Гундорової

Дуже відомою науковицею, яка зробила величезний вклад у розвиток думки про поняття колоніалізму і збереження відомостей про постколоніальний період є Тамара Гундорова.

Тамара Гундорова – це відома українська літературознавиця та літературний критик, культуролог. Доктор філологічних наук. Зараз вона завідувачка відділу теорії літератури інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Член-кореспондент НАН України.

Протягом своєї літературної кар'єри вона присвятила цьому питанню декілька праць. Серед них: праця «Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на сході Європи»; монографій «Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми» та книга «Післячорнобильська бібліотека. Український літературний помтмодернізм». Також вона є співредторкою праць інших авторів стосовно постколоніальних студій.

Однак я вестиму мову про її монографію «Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на сході Європи».

Авторка монографії осмислює поняття «постколоніальної теорія» та переосмислює його, тобто дивиться на поняття постколоніальної теорії з погляду азійських та африканських країн.

У своїй монографії використовує твердження і думки східного вченого Енріко Дюсселя, який свого часу говорив про провідну книгу про історію колоніалізму і відходу від нього «Орієнталізм» таке: «насправді [він] був дефектом, пов'язаним із одночасним окциденталізмом (неправильною інтерпретацією з боку Європи своєї власної культури). Тож спрямована на Захід критична візія з боку так званих периферійних постколоніальних культур — азійських, африканських, латиноамериканських — дає змогу розкрити проблемні місця самого окциденталізму, сформованого в центрі західної цивілізації». [Тамара Гундорова\«Постколоніальний роман генераційної травми»].

Отже, тут висвітлено, що вчений вважає неправильними твердження, які висуває автор книги Едвард Саїд. Культуролог пише про новий підхід окциденталізму, який уже існував тоді у країнах Сходу – це був центральний метод тоді.

Метод окциденталізму, як переконаний дослідник, є для того, щоб і країни на периферіях Західного світу мали можливість самоствердитися. А також, щоб світ міг подивитися на проблему колоніалізму з іншого боку.

Окциденталізм, як явище – це те, як країни Східних культур сприймають країни заходу. Протилежно цьому, існує поняття орієнталізму. Це зворотнє явище: погляд країн Заходу на Схід. Таким чином, у світі сформувалося два погляди на світ; дві матриці, які позначають дихотомію двох протилежних сторін світу; їх також використовують для порівняння західної і східної культури.

Далі, на Сході сформувалися бачення стосовно постколоніалізму та такої реальності у постколонізованих країнах: одні вважають, що колоніалізм – це не на добро людям у тих країнах, через тоталітарний тиск тогочасної влади, а інші не хотіли б щоб явище колоніалізму зникало. Ці два напрями мають назви партикулярність і гомогенність.

Далі у своїй монографії, Тамара Гундорова веде мову про те, що у теорії постколоніалізму та постколоніальним студіях значне місце має проблема виховання дітей і, окремо, психологічна травма людини того часу. Натомість, дослідниця пише, що висвітлення та актуалізація постколоніальної травми є основним завданням постколоніальних студій, а точніше, навколо неї сформувалася ціла наука.

У праці авторка розповідає детально про наратив травми в постколоніальних студіях і те, як письменники відображають постколоніальну травму у літературних творах.

Наратив психологічної травми у творах є непрямим і уривчастим, що втілюється в творі або через характер жінки та її жіночність, або через тілесні травми, або через мовчання героїв.

Відомим прозовим твором, в якому зображено дійсність постколоніального часу, життя селян та трагічну долю всього народу України тоді є твір «Солодка Даруся» Марії Матіос.

Образ, за допомогою якого передає травму є образ матері дівчини, яка прокляла свою дочку, якій, на той час, було лише десять років, за те, що зрадила людей, коли виказала офіцеру про прихід повстанців, а після того сама повісилася; в її дочки, натомість від прокляття відібрало голос і мучили нестерпимі головні болі. Далі дівчина все життя живе і виховується в сусідів.

Отже, саме образ розпутної матері, яка проклинає власну дитину і накладає на себе руки і є центральним образом у романах травмах. Хронологічно раніше також постколоніальну травму та реальність того часу автори передавали через зображення образу матері-покритки, яка в кінці твору накладає на себе руки, через безвихідь, в якій вона опинилася. Це яскраво висвітлено у поемі «Катерина» Тараса Шевченка.

Роман травми – це новий жанр літератури, що сформувався під час розгортання постколоніального руху. Він також переходить і у культуру того часу.

«Солодка Даруся» - це перший твір, що написаний у жанрі роману травми. Цей твір був спробою написання творів у такому жанрі. постколоніальна травма тут утілена автором через образ нещасної Дарусі і трагічної історії часів УПА.

За словами самої дослідниці: «Наративізація травми стає однією із підстав для розвитку сучасної постколоніальної критики, коли йдеться б розширення поля постколоніалізму за межі західного світу та використання його методології для аналізу посттоталітарної поколінневої проблематики». [Тамара Гундорова\«Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на Сході Європи»].

Посилаючись на думку ще одного вченого, який працював із цим питанням, Сема Дюранта, вона пропонує ще інше визначення та розуміння поняття «постколоніалізм». За його словами: «постколоніальний наратив, структурований напруженням між пам'яттю про минуле та обіцянкою майбутнього звільнення, неминуче виконує функцію mourning (скорботи). Відповідно інтерес до відтворення приголомшливих (травматичних) подій невіддільний від терапевтичної, катарсисної дії оповіді про травму. Уведення категорії травми в постколоніальні студії означає не що інше, як поборення

амнезії щодо історії (індивідуальної та колективної), відновлення спільної культурної референції та умов для колективного існування (у межах певних спільнот)». [Т. Гундрова \ «Постколоніальний роман генераційної травми»].

Загалом, відомо, що Тамара Гундорова є одною з когорти письменниць, чийм вкладом у літературу було дуже зацікавлене людство, через те, що саме за творчістю таких творців як: В. Агеєва; Н. Зборовська; І. Жеребкіна та багато інших світовому характерними рисами письменстві з'явився новий жанр – жіноча проза. Вважається, що саме після його появи в літературу приходять явище психологічного письма. Психологічне письмо почало з'являтися на тлі жіночої прози, а саме з того якою була проза, написана в такому жанрі.

Характерними рисами цього жанру є неоднорідність; індивідуалістичність; відвертість; безпосередність; автобіографічність. Також така була переповнена психологізмом та людськими емоціями.

Жанр скоро став відомим і закордоном і тоді його почали вивчати ще й багато іноземних знавців літератури, серед них С. Кофман; К. Мілет; Дж Мітчел та інші.

Один з літературознавців, які належали до когорти письменників, які вивчали новий літературний жанр, пізніше написав у своїй праці, що одразу після виникнення жанру, відомий американський психолог З. Фройд поклав в основу психоаналітичної теорії саме жіноче, яке до того було на периферії.

Отже, Тамара Гундорова зробила великий внесок в розвиток студій постколоніалізму. Вона досліджувала явище колонізаторства у всьому світі та період колонізму окремо в Україні, досліджувала також життя людей під час нього; коли період колонізму занепав і почалася наступна течія – постколонізм вона й цьому питанню присвятила свої праці. Варто сказати, що більшість із її монографій або книжок присвячені саме розкриттю питання постколоніалізму. Додам, що Тамара Гундорова є, також, відомою у колі літературних критиків. Її перу належить багато літературно-критичних праць, що стосується епохи колонізму, постколоніалізму і поняттю постколоніальних студій. Вона також була членкинею об'єднання відомих письменниць і, натомість, стала однією з творців нового жанру літератури під назвою – жіноча проза і творила в ньому. Така проза відрізняється автобіографічністю, емоційністю, поривчастістю, тобто про життя та емоції. У цьому жанрі пишуть і дотепер тільки жінки. Відома літературознавиця також дала безліч інтерв'ю стосовно своїх літературно-критичних праць, що вийшли з-під її пера або співавтором яких вона була, своїє співпраці з також всесвітню відомими авторами, критиками, літературними діячами України та світу і, зрештою, стосовно

загального літературного процесу у всьому світі в наші дні українським та зарубіжним ЗМІ.

2.2 Внесок Миколи Рябчука у розвиток постколоніальних студій в українській літературі

Микола Рябчук – це знаний український вчений, чії есеї присвячені проблемі колоніальної та постколоніальної дійсності. Але ще раз зазначу, що його вклад у розвиток постколоніальних студій - це саме есеїстика на цю тему.

Сам Микола Рябчук родом з міста Луцьк, народився 1953 року, але жив у Львові разом своїми батьками. Закінчив політехнічний університет за

фахом інженер-механік, але, згодом, у 1988 отримав диплом у московському університеті ім. Горького і після того, вже присвятив своє життя літературній справі, дослідженням та критиці української літератури та історії. Зокрема більша частина його доробку є присвячена постколоніальній темі в Україні та розвитку України в цілому. Він у своїх працях багато писав про умовний розкол України на східну та західну за політичними поглядами людей у тих регіонах. Має вчений ступінь Кандидата політичних. Зараз він є відомим журналістом, публіцистом, перекладачем, поетом та прозаїком. Йому присвоєна нагорода – Премія фундації Антоновичів.

Був редактором багатьох журналів таких як: «Всесвіт» та «Критика», працював в одному з відділів газети «День».

Зробив внесок у розвиток польської науки і отримав нагороду за плідну співпрацю з поляками у 2002 році.

Його внеском до розвитку польської науки стала співпраця з поляками у краківському центрі культури.

Не одноразово був на викладацькій та дослідницькій роботах у США, Канаді, Австралії (2003), Англії (2000-2001), Франції (1998, 2008), Австрії (2001, 2013-2014), Швеції (2005, 2010, 2017), Угорщині (2002) та Швейцарії (2010, 2019). Від середини 2000-х викладає щорічний монографічний курс про посткомуністичні трансформації в Східній Європі у Варшавському університеті.

Більша частина доробку Миколи Рябчука – це, як уже було сказано вище, есеї але відомі й книги автора. Серед них: «Потреба слова», що була видана у 1985 році; Дуже відома книга «Дві України», видана 2000 року; до речі, відома метафора автора про дві держави та теза про дві України взяті з цієї книги; « від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення», що була видана у 2000 році, і визнана книгою року в номінації політологія і соціологія; «зона відчуження: Європейська олігархія між Сходом і Заходом», що побачила світ 2004 року та багато інших. Всі праці присвячено автором темі політології та становлення і розвитку Українського та світового суспільства.

Письменник також відомий своїми віршами, зокрема він має цілий цикл поезій під назвою «Зима у Львові», назва якої та вірші з неї присвячено місту Львів, в якому знаний письменник провів своє дитинство та роки юності.

Зима все ближче. Все більше
жовтого листя за вікнами, все тугіше
стягують землю приморозки. Пора б уже
вставити шибу в кватирці, заклеїти вікна –
зима все ближче, все більше листя
між рамами й на підлозі, у відрах з водою
і навіть у чашці з тим чаєм, яким ти хотів
зігрітись, зима все ближче, все більше
дзвінкого повітря в твоїй величезній квартирі,
і листя голосно шелестить під ногами,
коли ти переходиш з
холодною чашкою
від одного вікна до іншого,
не вірячи, що вже падає перший сніг.

Однак, переходячи до есеїв, то Микола Рябчук видав збірку есеїв під назвою «Лексикон націоналіста та інші есеї». Тексти стосуються У цій збірці тексти стосуються незалежності України та її суверенітету, а саме те, як це бачить автор, як вчений, і як людина, яка і сама живе в цей час і, звичайно ж, бере участь у цих подіях. Автор пише про те, що пережив сам і розказує,

іноді, переказуючи дослівно діалоги, в яких бере участь та описує в подробицях те, що трапилося.

Збірка має чотири частини, у яких, загалом, автор розповідає про часи розпаду Радянського союзу і пострадянське життя на початку 90-х років, і, порівняно, трішки про Революцію Гідності 2014 року та спробу підписання угоди про членство в ЄС.

У першому тексті автор пише про події 2013-2014 року, а саме про Революцію Гідності і невдалу спробу підписання Угоди про Асоціацію України з Євросоюзом.

Розповідає про те, що тоді, коли почався студентський мітинг у Києві, він знаходився у літаку, прямуючи до Вільнюсу на зустріч для підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, хоча вже було відомо, що вона відміниться. А далі вже закордоном він зустрів свого колегу Адама Міхніка – раділи разом з ним за український народ і його стремління до свободи.

Вранці, однак, я зустрів у готелі Адама Міхніка, який почув уже про масові протести студентів на київському Майдані і не міг стримати свого захвату: «Але ті українці! — вигукував ентузіастично. — Повільно запрягають, але як швидко їдуть!..»

«Та ні, — заперечив я, пам'ятаючи і про якість українських доріг, і про всілякі інші місцеві обставини. — Їдуть вони теж повільно, пише автор у своєму есеї» [Рябчук М.\ «Лексикон націоналіста та інші есеї»\ видавництво Старого Лева\ м. Львів\2021].

Далі він детально описує тодішні обставини у Києві, які застав тоді як приїхав до столиці сам, а слідом пише про Революцію Гідності не з точки зору пересічної людини, а з погляду науковців.

А саме далі йдеться про значення подій, що відбуваються і, нижче, про відмінності між Революцією Гідності у 2014 році і Революцією на граніті у 2004 році. Наводячи їх, Микола Рябчук цитує Сергія Куделю, який, досліджуючи, свого часу, цю тему писав:

«По-перше, Помаранчева революція була своєрідною кульмінацією затяжної виборчої кампанії та, відповідно, електоральної мобілізації. Опозиція передбачала масштабну фальсифікацію виборів і всебічно готувалася до масових протестів. Тодішній Майдан був незрівнянно краще організований, забезпечений і керований, чому немалою мірою сприяла наявність єдиного авторитетного лідера, здатного консолідувати соратників і приборкати радикалів, а також вести переговори з владою від імені всієї опозиції.

По-друге, влада була більш фрагментованою, а отже й менш здатною до консолідованих насильницьких дій. З одного боку, повноваження чинного президента фактично закінчувалися, тож його головною метою був безпечний вихід на пенсію, бажано з надійними міжнародними гарантіями, а тому й різниця між Ющенком і Януковичем не була для нього аж надто істотною (за умови надання вищезгаданих гарантій). Що ж до Януковича і його партії, то їхня влада не була настільки міцною, як нині, — ані в інституційному плані, ані в ресурсному, ані в організаційному.

І по-третє, загальний сценарій розгортався тоді у напрямку зміни влади — її передачі від Кучми до Януковича (чи до Ющенка), тимчасом як нині йдеться лише про її утримання, що, безумовно, додає Януковичу почуття легітимності: у 2004-му суд міг визнати другий тур виборів безрезультатним і призначити повторне голосування, натомість сьогодні нема жодних легальних механізмів, окрім імпічменту, усунути президента від влади. Почуття (чи ілюзія) легітимності укупі з ілюзією контролю через «своїх» людей над усіма силовими органами робить Януковича не надто схильним до будь-яких переговорів і компромісів з опозицією. [М. Рбчук\ «Лексткон націоналіста та інші есеї\ Видавництво Старого Лева\м. Львів\2021].

Далі вчений веде мову про розруху у країні на той час: роздумує над результатами правління Віктора Януковича і описує ті наслідки «революції Гідності», які були тоді.

У наступному есеї Микола Рябчук продовжує тему, але пише вже про зверхність Заходу та засуджує не тільки ставлення, загалом, народів заходу до слов'янських народів, а й поведінку людей із Заходу, говорячи, що люди країн Заходу дуже зухвало поводять себе.

Розповідає про те, як урядовці з Європейського Союзу допомагали просувати справу з ратифікацією Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом ще в 2004 році.

Ділиться спостереженнями, щодо того, як Україна рухається вперед до світлого майбутнього в Європейському Союзі. Вважає, що Україна, одо інтеграції в Європейський Союз, рухається тільки у вірному напрямку і назвав три причини, чому так і є. найголовнішою та найвагомішою з них, на його думку, є те, що люди молодого віку, здебільшого, тільки підтримують Євроінтеграцію. Саме тому й, як вважає автор, членство України в Європейському Союзі є невідворотним. Друга причина – це просто необхідність відокремитися від Росії. Остання ж – стремління модернізувати країну в цілому.

«Український дрейф у бік Заходу невідворотний із багатьох причин. Одна з них — геополітична, чи навіть, у певному сенсі, екзистенційна. Україна як самостійний проєкт, як політична нація, не має жодного *raison d'être*, жодного сенсу і шансу у рамках Росії чи будь-якого очолюваного Росією «союзу». Вся російська тожсамість ґрунтується на перверсивній вірі, що українці не є окремим народом, а лише регіональним різновидом росіян, таким собі провінційним кузеном, загалом нешкідливим, але тупуватим, через що старший брат мусить постійно за ним наглядати й давати доброзичливих стусанів. Українці в такій ситуації не мають особливого вибору, крім як або розчинитися в русько-російському суперетносі (і справдити тим російське самосправджувальне пророцтво), або ж віддалитися від Росії якомога рішучіше.

Друга причина — цивілізаційна, пов'язана з нагальною потребою модернізації, засадничо неможливої під патронатом відсталого, авторитарного і безмірно скорумпованого Росії, проте цілком можливої й бажаної в рамках ЄС — як це наочно підтверджує досвід усіх західних посткомуністичних сусідів. Ціннісний зсув в українському суспільстві є результатом модернізаційних процесів і водночас їхньою рушійною силою. Всесвітній огляд ціннісних орієнтацій (World Values Survey), який періодично здійснюють у багатьох країнах світу, показує їхній помітний

Зсув в Україні за останнє десятиліття — від так званих «цінностей виживання» (*survival values*) до «цінностей самовираження» (*self-expression values*). Серед людей із вищою освітою цей зсув особливо виразний. З одного боку, він відображає ослаблення патерналістських настанов гомо советікуса, конформістськи зорієнтованого на збереження статусу-кво, тобто на «кепський мир» як єдину альтернативу «добрій війні» (можливість «доброго миру» в цій бінарній схемі взагалі не розглядається), і відтак неприхильного до будь-яких змін, котрі у його свідомості всі тільки на гірше. А з іншого боку, цей зсув відображає зростання середнього («креативного») класу, який ставить до ідеї суспільних змін позитивно і намагається на них вплинути чи навіть ініціювати.

І нарешті, є ще й демографічний чинник, котрий робить дрейф України у західний бік назагал невідворотним. Усі опитування громадської думки показують дуже сильну кореляцію між віком респондентів та їхньою прозахідною орієнтацією. Що люди молодші, то вони (статистично) вестернізованіші. Причому ця кореляція, хоч і з різною інтенсивністю, наявна в усіх регіонах України, в усіх етнічних та мовно-культурних групах».
[Рябчук М. «Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\м. Львів\2021].

На сам кінець автор пише: «І все ж я вірю, що ще в цьому житті зможу сказати при зустрічі Адамові Міхніку: «Ось бачиш, ми вибрались на похорон, а потрапили таки на весілля!..»[Рябчук М.\ «Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\м. Львів\2021].

Далі, у збірці йдеться про подальше розгортання подій на шляху до незалежності держави: про рух націоналістів і лібералів на українських землях. Зазначу, що цей рух відбувається за існування Української Народної Республіки, коли націоналісти починають активний рух за створення окремої незалежної держави України, і, звісно ж, проти режиму більшовиків, підштовхуючи до цього керівників УНР. Осередок руху націоналістів знаходився на Галичині, а Українська Народна Республіка, про яку власне пише есеїст, мала столицю у Києві, а до її складу входила лише частина територій, які входять до складу нашої країни зараз, а саме це були території Західної та Центральної України.

Паралельно з тим, автор розповідає про думки людей у Європі, де, на час 1930-х, років переважна більшість підтримувала тоталітарний режим більшовиків, що панував на землях України, хоча й визнавали, що держава повинна бути незалежною, а лібералізм, до якого прагнули активісти тоді також має може бути.

Серед тих європейців, хто підтримував більшовицький режим були й ті, хто підтримував нацистський расизм, або ж фашистські погляди та ідеологію та вважали це гарною заміною комунізму.

Прибічники створення незалежної держави і нації тоді хапалися за будь-яку можливість відродження окремої національності. У 1920-х роках, коли існувала політика, так званої, коренізації, українські націоналісти йшли за цим. Але згодом ця політика завершилася масовими розстрілами української інтелігенції та селян російською владою.

Після того націоналісти зверталися на Захід, далі шукаючи союзника у цій справі, але єдиною країною, яка, на той час, висловлювала бажання відновити кордони була нацистська Німеччина, але тогочасна влада цієї країни все ще дотримувалася старих поглядів, стосовно державної незалежності та ліберальності, і, в результаті цього, вся українська інтелігенція, яка підтримувала рух до створення окремої держави і національності, була заслана в табори – чергова спроба закінчилася поразкою для українського народу.

Далі у тексті автор переносить читача до наслідків націоналістичного руху в сучасній Україні, і говорить про те, що зараз весь народ України чомусь знає Степана Бендеру, як лідера масштабного історичного руху на

теренах України, але, паралельно з тим є неприхильність сучасних людей до його ідеології. Однак автор пише, що це пояснюється тим, що потім національно-визвольний рух України звернувся через початок колоніалізму у світ, і на території нашої країни, під час правління російської влади змінилася ідеологія, якій населення України обов'язково мало підкоритися, а про окрему націю і державу уже не могло йти мови, саме тому, за словами автора, тепер українці знають та шанують історичного діяча, але відійшли від його ідеалів.

Далі, тільки під час Революції Гідності 2013-2014 року питання національності, свободи та незалежності було знову порушене. Так само, як і в ті часи, коли українські націоналісти починали цей рух за те, щоб відокремитись від Росії, так і взимку 2013 року активісти майдану хотіли, щоб про їхнє бажання стати вільними і рухатись саме у бік Європейського Союзу почув весь світ.

Щодо періоду радянського правління, то тоді також піднімалися рухи проти комуністичної ідеології. У 60-х роках це був дисидентський рух: українська інтелігенція того часу збиралася в гуртки і разом ширили країною думку про відродження національності.

Письменник у своїй книзі розповідає про те, як він сам пережив згадані історичні події

Отже, далі письменник, що не був дисидентом, але підтримував течію проти радянської ідеології, почав вивчати чеську і словацьку мову та літературу, тому, що це віддаляло його від усього радянського і ще однією метою було вивчення «Празької весни». Це було його особистим кроком до звільнення від нав'язаної ганебної російської політики та поглядів.

Ще раз повертаючись до ситуації в Україні після розвалу Радянського Союзу автор пише: «Не минуло й десятиліття, як наші суспільні очікування, навпаки, стали безмірно завищеними. Україна двадцять років тому уявилася нам раптом не лише вільною й незалежною, а й заможною, демократичною, правовою і, звичайно, українською. Жодне з цих сподівань, однак, не збулося. Наша країна, на відміну від Польщі, Угорщини, Чехії чи Прибалтики, не просунулася в напрямку Першого світу — так званого «золотого мільярда». Навпаки, разом із Росією, Білоруссю та іншими євразійськими султанатами вона впевнено скочується у Третій світ — світ беззаконня, корупції, авторитаризму і безнадійної цивілізаційної відсталості.

Власне, навіть ті нечисленні здобутки, які ми сьогодні[2011] маємо, — відкритість кордонів, відносна свобода слова, значний, хоча й zdeформований олігархічною державою політичний та економічний плюралізм чи, скажімо,

певні поблажки для української мови — усе це є наслідком не так незалежності, як горбачовської перестройки. Фактично все це було вже в останні роки існування ССРСР, тож перейменування «УРСР» на державу «Україна» мало що в цьому плані змінило. Як і, зрештою, перейменування КГБ в СБУ, ЦК КПУ в адміністрацію президента, советської армії та міліції - у будітмо «українську».

Сутнісно вся ця система, всі інституції, всі так звані «еліти» залишилися кондово советськими — без жодного натяку на європеїзацію, правову державу та гру за правилами — замість традиційної гри з правилами. Звичайно, ми можемо бути вдячні місцевим криптоветьським «елітам», що вони не відібрали в нас того, що дала перестройка і не повернули країну до диктатури за прикладом якого-небудь Карімова чи Лукашенка. Проте це навряд чи наслідок їхньої доброї волі, радше — результат нашого спротиву. Поки що незалежність принесла реальні плоди лише тим, хто ніколи про неї й не думав і, тим більш, не боровся; тим, хто здебільшого вірою й правдою служив колонізаторам або й просто був одним із них. Сьогодні вони надувають щоки, вдаючи з себе президентів, міністрів і депутатів незалежної держави. Хоча насправді це всього лиш нащадки конкістадорів, котрим за сприятливої нагоди вдалося, умовно кажучи, відхопити свій шмат Латинської Америки з-під влади Мадриду. Чи, скажімо, шмат Південної Африки — з-під влади Лондона. Місцеві аборигени, однак, можуть мати інше уявлення про справжню сутність цих конпраторських «еліт» та про загальний характер їхньої «незалежної держави»»[Рябчук М\ « Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\2021].

За словами не лише вченого, але й очевидця подій, після здобуття Україною незалежності, на території нашої країни все одно панувала цілковита залежність від Російської культури, тому повного відокремлення і відновлення не відбулося.

Про це писав у свій час не тільки Микола Рябчук, а й багато інших вчених, які висловлювалися з цього питання. На приклад можна пригадати слова українського філософа Сергія Дацюка, який так само стверджував, що Україна є постколоніальною державою й дотепер через те, що вона невідділена повністю від Росії.

Далі, пишучи про становлення незалежної України Микола Рябчук каже про те, у 90-ті роки, коли тільки відбувся розпад радянського союзу, на території України не було у суспільстві того часу чіткого поняття «нація» та чіткого розуміння, що саме це є і тільки тоді потроху почало з'являтися розуміння цього, але це було лише, як щось ледве зрозуміле.

Підтверджуючи це письменник ділиться своїми спогадами стосовно того, як пізнавала поняття нації та України його дочка, яка у семилітньому віці вже починала запитувати про символіку нашої держави, а такі поняття, як «ідентичність»; «народ»; «патріотизм» та інші могли б, як припускає автор, просто закарбуватися в пам'яті дочки, як щось конкретне.

«Припускаю, що розуміння цих абстрактних речей з'являється років у п'ять і поступово глибшає. Пересування у просторі дає змогу побачити, що подібні люди живуть не лише довкола тебе, а й в інших місцях, окреслених картою. Відчуття лінійного безконечного часу дає змогу уявити собі «народ» як людей, що не тільки живуть тепер, а й жили раніше, ще до твого народження, і які, ймовірно, житимуть потім, після твоєї смерті. І, нарешті, пізнання інших абстракцій дозволяє усвідомити «народ» як спільноту не просто подібних до тебе — мовою, виглядом, звичаями, — а й об'єднаних однаковими правами, законами, державними інституціями у політичну націю.» [Рябчук М\ « Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\2021].

Зараз ми маємо вже чітку дефініцію до терміну «нація». Це етносоціальна спільнота, об'єднана певною самоназвою, мовою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних і політичних цінностей, усвідомленням своєї ідентичності (національною самосвідомістю). [<https://uk.wikipedia.org/wiki/Нація>].

І, за словами письменника, для сучасної людини вже не є прийнятним чи звичним те, що є писемна мова (латина) і окремо народна розмовна мова і було заборонено писати народною мовою, наприклад, офіційні папери. У країні, яка здобула незалежність тепер кожен з нас має право писати та говорити однією й тою ж мовою. [Рябчук М\ « Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\2021].

Але спершу це було слово, яке вживали стосовно груп людей, які прибували до якоїсь країни, там деякий час жили, не маючи повноцінних прав громадян країни. Взяло свій початок це слово з Риму, потім у такому ж або схожому значенні розійшлося по світу. В інших країнах словом «нація» могли називати й просто студентів-іноземців. Ще однією умовою було тоді те, що це мала бути група людей, які саме об'єднані або географічним фактором, або мовним фактором.

«Нацією» ще могли називати людей, які належать до козацької старшини.

Згодом «нацією» називалася уся еліта, через класовість в суспільстві, потім це розійшлося по всьому суспільству. Стосовно географічного фактору, то так використовувати поняття стали спочатку англійці, пізніше це стало

вживатися у всіх країнах Європи. Після того, як цей термін стали застосовувати в елітних класах населення, це поняття «нації» стали застосовувати до всіх людей, як знаті, так і селян. Так з'явилося і увійшло у вжиток поняття «нація».

Майже 90 років тому блискучий український сатирик Остап Вишня описував вигаданий ним народ «чухраїнців» так: «А як, бува, запитають їх: “А якої ви, лорди, нації?” — вони почухають потилицю і відказують: “А хто його зна... Передріївські ми, православні”...»

Сьогоднішні «чухраїнці», завдяки телебаченню, безумовно, знають, що таке «Україна» і навіть що таке «гімн», а проте термін «нація» залишається для них і надалі занадто абстрактним, а «держава» — занадто чужою й дисфункціональною, аби в них могло виникнути непоборне бажання з тою державою чи тою нацією ототожнитися. [Рябчук М\ « Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\2021].

Але хронологічно не так давно, а саме на межі 18-19 століть існує ще й розгалуження терміну на два його види, так, крім звичайного терміну «нація» подають ще визначення терміну «політична нація» та «етнічна нація».

Політична нація – це політична (громадянська) суверенна спільнота громадян певної держави, незалежно від етнічного походження. «держава-нація". Це значення поняття "нація" сформувалося й усталилося наприкінці 18-у середині 19 століття. В США та тих країнах Західної Європи, яким був властивий відносний збіг етнічних і державних кордонів, а поширення ідеології модерного націоналізму хронологічно збігалося із процесами широкої демократизації. Внаслідок Першої світової війни і Другої світової війни модель політичної нації була закладена як основний елемент сучасної світової політичної системи та міжнародного права.

Етнічна нація. (етнонація) – усталена спільнота людей, об'єднана етнокультурним походженням. Це тлумачення нації сформувалося в 1-й пол. 19 століття в Німеччині та Східній Європі за умов існування багатонаціональної імперій та виникнення національно-визвольного руху та рухів бездержавних народів. За такої моделі нації, утворюється єдина "нація-держава" в межах ареалу певного етносу, незважаючи на те, до яких державних утворень цей ареал міг входити. Принцип міждержавного розмежування за етнічною ознакою застосовувався в Європі та 1919–21 і 1945–47 та в інших регіонах світу. Проте в правовому контексті, за умов чинності демократичних стандартів у такій нації "титульна" етнічна нація все одно перетворюється на складову політичної нації. У політичній та історичній публіцистиці поняття "етнічна нація" часто помилково

ототожнюється з етносом і застосовується до архаїчних та домодерних форм етнічних спільнот. Дискусійним з політико-правової точки зору досі залишається питання застосування та підтримки міжнародною спільнотою "права націй на самовизначення", тобто які саме критерії дають підстави вважати "нацією" певну етнічну групу, що прагне суверенізації, як пише автор статті Кирило Глушко, посилаючись на дані Ліги націй, Організації Об'єднаних Націй [Галушко К. «Нація» \ Енциклопедія історії України].

Далі, автор книги «Лексикон націоналіста та інші есеї» Микола Рябчук пише про те, чому так багато людей хочуть належати до якоїсь нації, боротися за її свободу після того, як дуже довгий час існував лише колоніальний режим і не йшлося взагалі про окрему націю та вільність.

Загалом, люди того часу, мали до цього лише одну причину, яка полягає в тому, щоб мати приналежність до когось і таким чином забезпечити собі нормальне існування. До того ж люди, будучи разом, з часом набули обрядів, вірувань, звичаїв.

««Нація» - це велика родина, а національна ідентичність - така собі екстраполяція архаїчного племінного зв'язку на абстрактну спільноту в новочасному світі, що розширився раптом далеко за межі рідного селища.» [Рябчук М. «Лексикон націоналіста та інші есеї» \ вид-цтво Старого Лева \ м. Львів \ 2021].

Українська мова, як ми знаємо, була далеко не завжди престижною, і вважалось, що кожна людина, яка говорить українською – це людина нижчого класу і сорту – в тоталітарній країні, де основна мова лише російська, а будь-яка інша суворо заборонена, люди, які не використовували в побутовому житті та діловому спілкуванні мову колонізатора могли бути на рівні рабів.

Тоді, за тоталітарної системи, людей різних національностей та вірувань намагалися розділяти.

Свою думку автор доповнив уривком спогадів в'язня в радянський час, Семена Гузмана: «багатолітній політв'язень, розповідає, як він, єврей, заприятнівся у таборах з українськими, литовськими та іншими «націоналістичними» дисидентами, а також — із бійцями УПА, які все ще відбували в той час свої 25-літні терміни. І як табірне начальство намагалося роз'єднати їх за національною ознакою, пересварити, нацькувати одне на одного, і як скаженіло, коли це їм не вдавалося. Семен Глузман пише і розмовляє лише по-російськи, але вважає себе українцем. Його «українськість» визначається, зрозуміло, не так паспортом, як лояльністю — певним набором ідей, поглядів, цінностей. У Північній Ірландії його можна було б назвати непрактикуючим католиком. Або й узагалі, атеїстом. Але все одно — католицьким. Бо ж конфесія в них, як і мова у нас, — це радше

політичний маркер, котрий мало що каже про реальну церковну чи мовну практику, зате дуже багато — про ідентичність». [Рябчук М\ «Лексикон націоналіста та інші есеї»\ вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\ 2021].

Були тоді й люди, які намагалися йти проти тодішньої системи і все таки, якщо не говорити, то хоча б мислити інакше. Тоді таким людям вдавалося трішки змінювати людей навколо себе – потроху змінювалась і вся система.

На сам кінець своєї книги, в останньому есеї автор розповідає читачеві про свою нову статтю під назвою «Дві України», в якій він порівняв Західну і Східну Україну, тобто якість життя в Західних та Східних областях нашої країни. Він уявив та представив два різних менталітети, як два проекти до створення окремих держав.

«Результати по регіонах виглядали ще драматичніше. Західні українці визнали громадян Польщі ближчими до себе від жителів Донбасу (4,44 проти 4,36), натомість росіян (3,71 бала) поставили поза білорусами і словаками. Жителі східної України відповіли симетрично: визнали росіян (8,37 бала) за найближчих до себе — після донбасців і слобожан. Натомість західних українців і навіть жителів центру поставили не лише позаду росіян, а й позаду білорусів.

Якщо гадану спорідненість із росіянами «за характером, звичаями, традиціями» можна якось іще пояснити високим відсотком етнічних росіян і російсько мовців у самій Україні та фактичним домінуванням в Україні російських масмедій і масової культури з притаманною їм гламуризацією всього російського, то уявлення українців про буцімто «близькість» із білорусами не мають під собою жодного опертя — ні реального, заснованого на особистому досвіді, ні навіть віртуального, заснованого на сьогоднішніх медіях та маскульті. «Білорусь» — та, котра в їхніх головах, — не має нічого спільного з реальною Білоруссю, в якій абсолютна більшість українців зроду не бувала, живих білорусів не бачила, про білоруську історію та культуру не має зазвичай зеленого уявлення, а мову знають приблизно так, як росіяни — українську: на рівні анекдоту. Та «Білорусь», котра видається їм надзвичайно близькою («за характером, звичаями, традиціями») — ближчою навіть від західних українців, — це чиста ідеологема, частина імперського міфу про три «братніх» народи, котрі конче мусять бути «споріднені», — бо як же інакше? Це уявлення не потребує фактів, не потребує знання; міф, як відомо, не вимагає доведення й не підлягає жодному логічному спростуванню; «білорусів» зовсім не треба знати, щоб щиро вірувати, що вони — «наші», русько-советські, православно-східнослов'янські.» [Рябчук М\ «Лексикон націоналіста та інші есеї» \ вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\ 2021].

Таким чином, автор ще раз нагадав нам про те, що на території нашої країни поки що існують два умовних світи Східний і Західний, де з історичних причин різний менталітет і, за словами Миколи Рябчука, вони не визнають один одного.

Загалом, його теза про розподіл України на дві частини – провідна теза через увесь вклад автора в розвиток постколоніальної теми в національній літературі. Автор присвятив цій темі не одну книжку і статтю – і в сучасних національних засобах масової інформації їх, буває по-різному можуть називати, що пов'язано, наприклад, з темою інтерв'ю і питаннями до письменника у ньому. Зазначу, що дійсно, його основна теза та ідея в його творчості відома зараз на весь світ – і сьогоднішні національні ЗМІ можуть переказувати, доповнювати цю тезу, але його думка лишається такою ж.

У книзі «Дві України» він висловив ідею про два проекти націєтворення, тобто автор замислився якою б була держава, якби її було створено на Заході та на сході України. Але в одному з своїх інтерв'ю національним ЗМІ, Микола Рябчук відповів, що ця думка про націєтворення є метафоричною.

« Насамперед, це не була якась цілісна концепція, це була метафора, яка, як буває з метафорами, щось пояснювала, а щось затуманювала. Мені йшлося про підкреслення, показування двох проектів націєтворення, які дуже різняться між собою і один з них я умовно називаю аборигенним, а інший – креольським. Вони обидва націєтворчі, але апелюють до різних культурних кодів, історичних наративів, різних інтерпретацій.

– Аборигенний ми розуміємо як націоналістичний?

– Скажімо, так. У широкому значенні цього слова. Тобто той, який розвивався в Україні традиційно від ХІХ століття, від національного пробудження, яке передбачає культурне усвідомлення, потім політичну мобілізацію, врешті здобуття держави. Тобто це нормальний національний проект, який характерний для всіх бездержавних народів Східної Європи, і не лише Східної – загалом для бездержавних націй. Бо для державних націй простіше – там держава гуртує націю, а у нас інтелігенція мала це будувати на основі мови, культури і так далі.

І ось цей проект двісті років існував, і був вистражданий, за нього боролися, в тюрми сідали, гинули. А другий проект з'явився нізвідки, креольський проект був у летаргічному стані, він не був державотворчим, не був національним.

– І не був внутрішнім проектом?

– Це був різновид місцевого патріотизму. Була ця креольська ідентичність – українсько-радянська. В Російській імперії це була малоросійська

ідентичність, а в советській державі – різновид малоросійської ідентичності, який називався “українсько-радянська ідентичність”, яка була компатибельною з імперською. Вона як матрешка вбудовувалась в оцю більшу, тобто можна було бути патріотом України – цієї території, регіону – і одночасно советським патріотом, це одне одному не суперечило.

Гоголь – класичний приклад. Він, безумовно, був великим патріотом України, але це не заважало йому бути і російським патріотом, вірнопідданим. Тобто ці речі були цілком поєднувальні, і от раптом ця місцева, креольська ідентичність, яка не була національною, вона була регіональною, раптом після здобуття Незалежності набула іншого статусу. Вона теж стала державною, йдеться в інтерв’ю».

[<https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/pro-dvi-ukrayini-mikola-riabchuk/>]

Але всупереч тому, про що він веде мову у всіх своїх відомих працях, а саме про те, що Україна поділена на дві частини за політичними поглядами населення, у цьогорічному весняному семестрі в релігійному товаристві католиків України, під час своєї доповіді Микола Рябчук сказав: «Що залишилось від „двох Україн”? Російсько-українська війна та формування нової української ідентичності»[<https://svoboda-news.com/svwp/микола-рябчук-вів-мову-про-дві-украї/>]

Микола Рябчук говорить про те, що Україна та українці об’єдналися заради спільної мети – досягнення миру в країні і зараз все населення намагається бути більш проукраїнським, ніж було раніше: говорити вдома, на роботі, в колі друзів тільки українською мовою, щоб підтримувати і поширювати українське на території країни та відігнати окупанта таким чином; купувати продукцію лише українського виробника і принципово не брати до уваги російське виробництво, аби не поповнювати скарбницю окупанта; відкривати нові бренди одягу, аксесуарів та іншого, щоб також ширити українське.

Зараз більшість населення у всіх регіонах України підтримує тільки проєвропейський напрям, що стало зрозумілим після проведення демократичних виборів по всій Україні. Додам, що, за даними інших соціальних спостережень, за останні два роки у всіх областях нашої країни, окрім тимчасово окупованих, потроху зростає рівень патріотизму.

За словами М. Рябчука, війна може лише створити передумови для досягнення суспільної злагоди з підставових питань, зміцнити міжгрупову довіру і солідарність і тим полегшити майбутній діалог. Але вона не може усунути структурні деформації, спричинені колоніалізмом. Війна не лише сприяла політичному об’єднанню української нації, а й загострила та унаочнила ті глибокі поділи, які в Україні завжди існували і які, власне, й

уможливили для Росії відносно легку анексію Криму, окупацію Донбасу та охоплення значної частини громадян України антиукраїнською пропагандою. Згуртувавши більшу частину суспільства, війна водночас радикалізувала його меншу частину, кардинально й, можливо, безповоротно її від українського суспільства відчуживши.

Евромайдан підштовхнув багатьох людей, особливо молодших та освіченіших, до прийняття й утвердження української європейської ідентичності, натомість російська агресія в Криму й на Донбасі відчутно дискредитувала концепції „Руского міра“ та „Евразійської інтеграції“ в очах більшості населення.

На думку доповідача, поки що неможливо оцінити масштаб суспільних змін, тому що бракує актуальних соціологічних даних, та й часова перспектива є надто обмеженою. Проте ми можемо приблизно оцінити їхній загальний характер. Зокрема очевидним є посилення прозахідних орієнтацій. У певному сенсі це нагадує ситуацію 1991 року, коли українці об'єдналися у майже одностайному голосуванні за незалежність, - повідомляє радіо «Свобода» [<https://svoboda-news.com/svwp/микола-рябчук-вів-мову-про-дві-украї/>].

Вся його творчість, як уже було вказано вище, присвячена незалежності його рідної країни та\або боротьбі за це, відродження національного після поневолення Росією цих земель та нав'язування своєї мови та культури і повної заборони того, що було раніше, то, на останок, додаю про ще одну працю під назвою «Дві України: віртуальні межі, віртуальні війни», яка, як вказує сам автор, є продовженням двох його попередніх книг «Від Малоросії до України» та «Дилеми українського Фауста».

Якщо у попередніх працях йдеться про розподіл України на дві частини за менталітетом людей у тих краях, то у новій книзі автор, продовжуючи це пише про причини цьому та процеси, що до цього призвели і, на додачу, автор говорить про політичні процеси, які відбуваються зараз там на тих землях України.

Всім відомо, що основною причиною теперішнього умовного розпаду України навпіл за політичними та загальними поглядами на суспільство та життя є те, що західна частина України увійшла до складу Радянського Союзу набагато пізніше, ніж східна – і таким чином там не зберіглося дотепер або ж дуже швидко викоринилася після занепаду російської імперії у 1991 році.

Отже, Микола Рябчук – це дуже відомий український вчений літератор, доробок якого стосується постколоніальної та колоніальної теми в Україні,

однак також приділяв увагу й майбутньому нашої країни і тому яка вона є зараз – його книги, яких було не так багато стосуються саме сучасної ситуації в країні і того, якою автор хотів би бачити країну далі. Але, в першу чергу автор відомий есеїсткою за темою постколоніалізму, здебільшого в Україні, а вже в потім – у світі.

2.3 Дослідження та висновки в річеші постколоніалізму української літературознавці Олени Юрчук

Олена Юрчук – достатньо відома українська літературознавиця, яка

також більшу частину свого доробку присвятила питанню колоніальних реалій, а згодом, постколоніальної дійсності, а, зокрема, приділила багато уваги типам жінок та чоловіків в ті часи.

Сама вона родом із Житомирщини і зараз займає посаду викладача в житомирському національному університеті, але, як уже було сказано вище, письменниця та дослідниця в річищі постколоніалізму.

Основною її працею у науковому вкладі авторки у розвиток однієї з сучасних літературних студій, що сьогодні активно розвиваються, а саме студії постколоніалізму, є монографія під назвою «У тіні імперії: українська література у світлі постколоніальної теорії».

Виділивши загальні думки авторки, то можна сказати, що в ній йдеться про абсолютно новий погляд на літературу, а саме перепрочитання її з точки зору постколоніалізму, тобто пошук колоніальної або постколоніальної травми у самого письменника або його ліричних героїв. Окремо, авторка подає свої висновки, щодо того, якими були чоловіки та жінки за часів колоніалізму, наприклад, на теренах власне України, як вони ставилися до такого режиму та, врешті, чи були вони «за», чи «проти» такої тоді дійсності за такого режиму.

Адресована ця праця, зокрема, теоретикам історичних наук та літератури.

Зараз Олена Юрчук займається більше критикою літератури. Вона критикує твори сучасних молодих або вже знаних письменників та пише рецензії на твори сучасної української літератури. Здебільшого письменниця займається колоніальною і постколоніальною українською літературою, але також можна знайти її рецензії на її праці, в інших напрямках літератури.

До прикладу, одним із останніх творів, на який можна знайти коментар Олени Юрчук, є роман «Клавка» Марини Гримич.

Це постколоніальний роман, в якому йдеться про 1947 року, а саме коли були жорстокі репресії та масові вбивства тодішньої української інтелігенції. Загалом, центральною подією, про яку йдеться в романі є пленум спілки письменників літератури, який зараз знають як початок погрому української літератури.

Отже, Олена Юрчук – це українська літературознавиця, яка питанню колоніального та постколоніального становища українського народу та літератури присвятила свою монографію, яка називається «У тіні імперії: українська література у світлі постколоніальної теорії».

Додам, що письменниця більше звертає увагу читачів не на літературу того, а саме події, які тоді відбувалися. Науковиця описує життя тогочасних людей: їхній характер та долю.

Олена Юрчук пропонує новий погляд на дослідження української дітературипосколоніалізму.

2.4 Марія Матіос та її найвідоміша праця про добу постколоніалізму «Солодка Даруся»

Марія Матіос також одна з дуже відомих світу письменників-постколоніалістів, які свою творчість присвятили реаліям життя та побуту за постколоніалізму та колоніалізму.

Марія Василівна Матіос уродженка чернівецької області, народилася вона 1959 року. Зараз володарка численних літературних премій, серед них такі: Шевченківської премії з літератури (2005), Коронації

слова (2007) та Книги року ВВС (2008).

Її книги та поетичні збірки перекладені не однією мовою світу, а за книгу «Солодка Даруся» письменниця має титул найбільш плідної письменниці.

Ця книга була видана 2005 року. Вона також має під назву «Драма на три життя» і має негласну назву «Трояка ружа». У передмові книжки описується творчість Марії Матіос критиком Анатолієм Дімаровим. Праця має присвяту «Всім тим, хто повертав мені смак життя...»

Передмова, як уже було сказано раніше, написана Анатолієм Дімаровим та створена не як пролог до книги, а розповідь та враження про авторку книги і власне її творчість, характер творчості.

За словами Анатолія Дімарова: «Марічка Матіос пише, як грається...» [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

« Вона яскрава в усьому. У поведінці, у мові, характером, зовнішністю. Яскрава у творчості.

Але її проза! Проза Маріччина позбавлена й крихти отієї застиглості, якою так часто грішить наша література...».[«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

Отже, авторка відома своєю книгою «Солодка Даруся», в якій можна побачити без спотворень реалії того часу за тоталітарної влади.

А точніше там описується, на передньому плані, життя дівчини-сироти, батьків якої убила радянська влада, точніше вона в дитинстві, випадково зрадила село і її матір не пробачивши їй цього зреклася доньки і сама покінчила з собою. Даруся, як її потім називали, «Солодка» Даруся росла в сусідів, змалку боячись цукерок, після зустрічі зі службовцями.

«Даруся сидить на теплій, іще майже літній землі, гладить веселі голівки айстр, куйовдить долонею запашні кучері, говорить до них, розказує, що хоче, сміється — і що ж тут такого дурного?

Чому вона дурна, коли вона все розуміє, знає, що і як називається, який сьогодні день, скільки яблунь вродило в Маріїнім саду, скільки від Різдва до Різдва людей у селі родилося, а скільки вмерло?! В сільраді за таким розумом у книжку дивляться, а Даруся все у своїй голові тримає. З курми вона говорить краще, ніж із людьми. Дерева її розуміють, пси не займають, а люди — ні. Не можуть люди лишити Дарусю на саму себе.

Але з людьми вона не хоче говорити, бо тоді вони можуть дати їй конфету.

Та що про це думати, як нема про що. Люди в селі часом роблять таке, що навіть Даруся хапається за голову, але їх дурними чомусь ніхто не називає, а про неї, що говорить з деревами і квітами, і живе собі, як хоче, хоч і шкоди не робить нікому, думають, як про дурну.» [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

Але трапилося так, що Дарусю сусід налякав цукерками, так, що Даруся декілька днів хворіла.

«...Даруся два дні не виходила з хати — так її боліла голова, що не могла дивитися навіть у стелю, лиш обв'язувалася хустками, накривалася подушкою і відверталася до стіни. Не їла, не пила, до виходка не вставала — лиш чекала, коли тріснуть залізні обручі, що стисли голову, ніби хотіли зовсім її розтрощити.» [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

«Даруся, зів'яла, геть зовсім безсила, змаліла, як дитинка, мовчки давала себе обертати, а потім сідала, тримаючи голову в колінах, поки Марія холодними руками мастила їй тім'я. Не мала сили сказати ані словечка. Голову зносило кудись так далеко, що вона чимдужче тримала її обома руками, ніби боронилася від злодія. Якби той злодій був такий добрий, та закликав якогось різника, а хоч би Семена, що ріже по людях свині, та щоб Семен вирізав біль з Дарусиної голови, то була б рада і, може, нарешті заговорила.» [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

Отже авторка описує Дарусю, як Людину, яка через випадкову зраду та загибель обох батьків втратила розум і так і жила. Даруся, з горя, була нає слабка на голову, і вона не дивилася за собою: погано їла, погано спала, а гляділа Дарусю сусідка Марі́я, яка жила поряд.

Даруся дуже любила любила тата при його житті – впродовж більшої частини твору бачимо описи спогадів головної героїні про тата: як він любив її, але був грізним, як він не любив її плачу, а вона боялася гнівати його і навіть тепер, коли його не було серед живих вона не приходила до на цвинтар заплаканою або з пустими руками.

- Слабі на голову — то Божі люди. — Ото і все, що сказав тоді тато.

- А ми що, не всі Божі? — розчаровано запитала Даруся. — Мама також часом буває слаба на голову, але ви, тату, ніколи не казали, що мама — Божа людина.

І тоді тато чи не вперше погладив Дарусю по голові:

- Дарусю, нашу маму часом болить голова, бо вона падала з дамби. Але вона не є слаба на голову. А Параска — трохи не сповна розуму. І тому вона Божа людина, бо лиш вона собі вільно може говорити з Богом. А ми всі решту не такі, як Параска. І, дай Боже, щоби ти, солодка моя дитинко, ніколи не була такою Божою людиною, як Параска.

- То ви, тату, не хотіли би, щоб ваша Даруся з Богом говорила?

- Чудо ти моє солодке... — тато поцілував Дарусю у тім'ячко. — Викажи «отченаш» і йди лягай спати. Це найкраща розмова з Богом – йдеться в книзі [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

Даруся плаче, бо давно не була в тата. То треба виплакатися наперед, при ньому — не можна. Може, він на неї і сердиться, але ще не було такого разу, щоб вона йшла до тата з порожніми руками. [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

Далі в творі описано, як Даруся жила разом з Іваном, який її любив. Але, от біда Дарусино́го Івана Цвийчука, з котрим вона жила разом, всі люди у селі сторонилися та не хотіли мати з ним справу, а все через те, що він був теж слаби́м на голову та дивакуватим. Ніхто, навіть, не пускав його переночувати, а якщо й пускали, то на одну ніч, а далі випроводжали. В селі, до того ж не знали де його батько та матір і вважали його, таким собі, зайдою. Так його знали в селі...

«...чудний та дурнуватий, як вважали в селі, чоловік — зайда. Ніхто у Черемошнім не знав з певністю, коли й де Йванові пуп рубали, де хрестили, хто його мама-тато, і чи має він бодай би який дім-двір, чи кіл біля двору. Здавалося, він був одночасно завжди і скрізь. Мало хто коли чує, як Цвичок говорить, але вже як скаже... то краще й не зачіпати. Краще його дрімбу слухати, та думати про щось своє, чого вголос на скажеш...»[«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

«Через те мало хто хотів приймати Цвичка для життя. Переночувати — будьте ласка, але не більше. Та й по правді сказати, сільські молодичі, ті, що були справді гонорові, чи такими себе вважали, гидували неклеядоватим, нехарапутним чоловіком, що людською мовою означало не дуже спритним, невдатливим, неfortunним. А котра наважувалася перервати свою сиротинську судьбу Іваном, чи вкусити солодоців а хоч би й з дурнуватим, а все ж — чоловіком, надовго удостоювалася насмішкуватих кпинів більш удатливих і щасливих. — Щось ви такі, Василюк, як би дві ночі коло Цвичка оберталися... — Думаю, Парасочко любя, що вам би одної ночі стало, аби мати такий вид, бо ви би дві ночі коло Івана не витримали, якби лиш захотів вас... але, видите, не хоче... не смакуєте йому, певно. Так що лиш хіба що думайте, як мене Цвичок вночі обертає... — А не чули'сте, Гафійко любя, це правда, що Ілена законилася цієїночі Цвичком? — Ну, не всім же, Варварко, ходити до причастя лиш до церкви. Коли не коли — й грішного тіла можна вкусити. Але чого би то вам про Ілену дбати, коли вона п'ять років удовує?! А ви, кажуть люди, і не вдовиця, і в церкві на причасті буваєте, а гріха з чужими чоловіками не сторонитесь.» [«Солодка Даруся»\м. Львів\видав-цтво «Літературна агенція «Піраміда»»\2005 року].

Вдома Іван був також нездоровий: рот у нього не закривався до Дарусі, він без кінця-краю говорив щось сам до себе і до своєї Дарусі — то проводив їй екскурсії по хаті, то ще щось. Але робив Іван дрімби — в цьому він був майстер «на всі руки» і продавав їх у їхньому селі, через те й односельці казали про нього, що він недурний, раз дрімби продає.

«Якось, одного разу, їдучи автобусом заговорив до Івана односелець Микола:

У селі кажуть, дурний з дурною спить...

Сам ти, Миколо, дурний, — відрубав Цвичок, не довго думаючи і не чекаючи на продовження. — Ні, ти мене спершу вислухай до кінця... Ти хоч і дурний, вибач мені на слові, але ти часом і розумний буваєш. Видиш, дрімби робиш, продаєш. Трохи газдуєш. Значить, не зовсім дурний. То пристав би ти краще до якоїсь розумнішої молодичі, щоби заговорила добрим словом до тебе, та обіграла тебе, а то спиш у повітці, як пес бездомний, та ще сам їсти вариш.

Нащо тобі тота Даруся? Толку з неї для чоловіка нема ніякого. Якби умерла на голову, то треба було би вельона шукати, бо її ховати прийдеться, як дівку. Але хто її після смерті перевіряти буде: дівка — не дівка... Е-е-е... що говорити — слабе на голову — воно і є слабе.

– Встидався би таке говорити про сироту, газдо! — похитав головою Цвичок. — Сам у хаті своїх трьох дівулиць маєш, то краще за ними пускай очі, а не пасеш чужого... Та й хто тобі, Николаю, сказав, що Даруся слаба на голову? Як болить її голова — то ще не значить, що вона не сповна розуму. А-ну, подивися, деякі молодичі в селі витворяють таке, що зразу видко, що вони слабі на передню свою голову і на голову, що на в'язах, — і ніхто на них пальцем не показує. А вони ж при своєму розумі. Як Даруся може бути дурною, коли вона все розуміє і все робить, сорочку мені пере?! їсти варить. Тебе твоя годує таким самим чіром⁴, як пса, а Даруся мені грибочки у борщик кидає. І меду до квашених огірків дає. То яка вона слаба?! А що не говорить — то судьба в неї така. Ще ніхто свою судьбу не перехитрив... Ніж має казати таке дурне, як оці наші люде, то таки краще, що мовчить. Бо нема з ким говорити у цьому світі, Николаю... Та напоследок щось тобі скажу... Ні одна жінка не була така добра до мене... ні одна, а я щось життя видів... а ви всі кажете, що вона нерозумна.»

[\[https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=2\]](https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=2).

Отже, не дивлячись на те, що про них обох говорили, що вони обоє слабкі на голову, ні Даруся, ні Іван такими не були. Лише трошки відрізнялися у поведінці він інших жителів села. Даруся головними болями на страхом цукерок, а Іван дивакуватою поведінкою, але любив Іван Дарусю і вона його.

Далі, за словами автора, Іван, після тієї розмови з Миколою Григорківим, покликав Дарусю в дорогу.

– Будемо збиратися в дорогу. Я тобі світ покажу. А-ну, що в тебе тут є? — і почав перебирати нехитрі її пожитки, залишені іще від мами, а мамі — від її мами. Отож, Дарусиним одежам — років і років. Але Іван струсив порохи, розгладив маглівницею складки та й почав збирати Дарусю, як тато доньку до шлюбу. Для подорожі Іван вибрав картату спідницю в густі складки, біленьку — з тричвертковим рукавом — сорочку у жовто-зелені розводи і легкі — парусинові — капці невизначеного віку. Сам пов'язав Дарусину голову двома біленькими хустками, засунув у пазуху зубчик часнику і перев'язав ліву руку червоною ниткою (щоб не зурочили!) — та й пішов з нею попід руку на автостанцію.»

[\[https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=2\]](https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=2).

Приїхали Іван з Дарусею до міста Косів. Як виявилось Іван привіз Дарусю до великого озера наче на відпочинок. Прибули вони туди підвечір, а пробули вони там до ранку. Там на озері трапилося саме диво – Даруся, яка хворіла на головні болі, майже не говорила з людьми, усім односельцям здавалася напівнімою, трохи не з повна розуму та ще, з власного горя, вона ходила наче без емоцій ід та почуттів, почала відходити від хвороби і видужувати.

– Ходи сюда і не бійся. Розбирайся — і йди у воду вся, аж до голови. Будеш видіти — це тобі pomoже, — і розвернувся спиною до берега, щоб не встидати бідну Дарусю, яка вже тримала в руках спідничину. Даруся зайшла у воду в жіночій майці на широких шлейках. Коли вода сягнула колін — зупинилася. Іван дивився і мовчав. Постоявши, Даруся пішла далі. Іван рушив назустріч, аж поки вода не сягнула йому грудей. Вони так і стояли — обоє по груди у воді, навпроти одне одного, з витягнутими вперед руками, ніби мали намір кинутися одне одному в обійми. Місяць тремтів на срібній водяній доріжці між ними, вітер тихо бешкетував у траві — а Іван вів за руку Дарусю, аж поки вода не дісталася їхнього підборіддя. – Видиш, як добре? А тепер трохи побовтайся, так, як я, сюда-туда... І не бійся — я тебе тримаю. Чуєш, як легко? А тепер занурся з головою... отако-о-о... — фиркнув, спльовуючи воду через ніс і рот. — Намочи голову... отак... усю... іще намочи... Боже, яка ти розумна, Дарусю... А на березі Іван вгорнув їй ноги і плечі, розчесав руками волосся, розтер руки, щось подумав і широкими кроками майже побіг до довбанки з питною водою. Люди добрі... Як добре, що іноді в житті трапляються миті, про які не знає жодна душа, окрім тої, що своїми руками творить ту мить!.. Іван носив із довбанки жменями здорову, холодну воду і напував Дарусю, як малу дитину, не даючи жодній краплі розлитися, щоб не холодити її груди.»

[<https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=2>].

Після приїзду з подорожі трапилося диво – хвора Даруся, яку в селі знали, як трошки слабку на голову та ще й безчуттєву, після тривалого відпочинку на природі і купання у воді, стала відходити від всіх своїх хвороб. По малу почали повертатися до неї мова та людські почуття, а головні болі почали проходити, після того, як між ними з Іван відбулася близькість. Отак і повернулися Даруся та Іван до нормального життя й уже ніхто не сказав би, що хтось із них слабкий на голову.

А вдома сталося те, що мало би статися в такому випадку між здоровим чоловіком і здоровою жінкою. Проте Іван знав: Даруся розумна, та не зовсім здорова. І він зробив те, що, на його думку, не могло

пошкодити. Мало не до самого ранку (скільки тої ночі в Петрівку) гола Даруся лежала поверх теплої хустки, розстеленої Іваном на ковдру, а він дивився на неї — і ледве не плакав, нашіптуючи на вухо якийсь такий чудний вінегрет зі слів, схлипів, зітхань і зойку, що той, хто не навчився розуміти тарахкотіння Цвичкового язика між яснами і піднебінням, подумав би, що він співає крізь скрегіт зубів.

[<https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=2>].

Далі авторка розповідає читачу про іншу пару – Мохайло та Матронка, які також жили в тому ж селі. Жили вони як звичайні селяни – може нещасно, а може й ні. Михайло був дуже ревнивий і дуже бив свою Матронку, тільки-но побачить її з кимось із односельчан.

«У той день Михайло дуже побив Матронку. Дитину перед цим відвів до куми Марії. Михайло підозрював жінку у зраді, бо Лупул знає про неї те, чого не знає він, шлюбний її чоловік. Хто перший пішов нібито її шукати? Лупулові вояки. Може, румун десь валявся разом з нею в оборозі на постерунку, чи в якій недалекій лісовій хижці, а потім віддячив – сказав підкинути жінку так, щоб її точно можна було знайти? Ото й підкинули на людне місце під дамбою. А тепер, видите, румун вернувся в село, і навіть на войну Михайла не відсилає. Так, щоби люди не говорили, що відіслав чоловіка на смерть, а сам заловляє до молодиці.»

[<https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=3>]

Отже, Далі авторка також показує читачу на долі ще однієї пари селян – Михайла та Матронки, якою була тоді доля в людей, що люди загалом всі були нещасними. Чоловіки любили своїх жінок, але могли будь-якої миті їх бити у сварці через ревності. Так можна скласти картину тодішнього життя. Люди, що жили тоді в селах, в основному, лише поралися по господарству. Жінки все життя так і боялися побоїв своїх чоловіків, але через звичаї вони не розходилися. Тоді у сім'ї панувала здебільшого влада чоловіків.

А тим часом, території села Черемошне, де жили Михайло й Матронка, захопили німці(варто зазначити, що письменниця тут описує події 1940 року, тобто час, коли йшла німецько-радянська війна)

«...у Черемошне з початком війни зайшла ріденька німецька частина і розквартирувалася по людях. Німчуки в селі поводили себе мирно. Хіба що ходили по хатах та забирали птицю і свиней на заріз, але ні до кого німець не прийшов по кури двічі, чим викликав мовчазне схвалення.»[<https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=3>].

У творі далі описано, як всі селяни тікали від німців, хто куди міг ще й тому, що їм дали знати, що тут у цьому селі буде проходити лінія оборони,

але, натомість, ніяких бойових дій не відбувалося; проте, коли селяни почали повертатися до рідної домівки, вони застали спалене село й нову владу.

«Коли втомлені дальнім переходом люди вернулися на свої обійстя, в селі вже поряdkували другі совіти. На місці всіх сімнадцяти жидівських корчмів страшно чорніли згарища. Кілька хат були пограбовані.»

[<https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=4>]

За подіями роману, новобраний майор Дідушенко, який був тоді людям відомий, як недобрий чоловік, скликав усіх жителів села та встановив нові суворі правила: відтепер усі селяни мали записувати в колгосп і чітко дотримуватися правил.

«А на другий день прибула ціла машина солдатів зі зброєю, які погнали людей під сільраду. Під стіною, сиділо... двоє мерців: молоденький хлопець і зовсім юна дівчина, можна сказати, майже дівчинка. Геть зовсім голі. У хлопця з правого, а в дівчини з лівого боку були прострелені скроні. Груди у дівчини були обрізані. Дідушенко стояв у довгому шкіряному пальті, курив і мовчки міряв людей очима. Жінки плакали, ховаючи лиця в рукави куфайок. Чоловіки стояли з опущеними долі головами.

Хлопець був черемошнянський. Юрка Огронника син. Іван, на псевдо Яструб. Коли в селі стояла іще німецька команда, Іванова боївка розгромила їхній обоз з провіантом. Іван удень був господарем у лісі, а вночі – по довколишніх селах Буковини і Галичини. Нова влада добре чула на собі його роботу. Другі совіти, як тепер називали нову-стару владу гірські люди, обіцяли великі гроші тому, хто викаже Іванове місцеперебування або можливі його контакти. В селі знали, що Іванова боївка лишилася в їхній окрузі останньою: йшов 1950 рік. Старого батька хлопця забрали у Вижницю на МГБ. Огронник сидів уже кілька місяців, та до сьогодні село знало, що сина він не продав. Певно, продав хтось інший, якщо мертвий тепер Іван підпірав сільраду. Дівчина, видно, була сторонська, бо ніхто її не впізнав.

Дідушенко почав кричати, що таке чекає кожного, хто не покориться радянській владі. Тим часом на подвір'я в'їхала підвода, яка привезла мертвого батька Івана – Юрка Огронника. Його теж посадили під стіну сільради. Старий Огронник був голий до пояса, а його руки – обрубані по лікті. Дідушенко сказав, що цей старий не хотів показати бункер сина, потім хотів обдурити владу і повів у Чортове урвище. Намагався скочити у провалля разом з офіцером, до якого був прикутий наручниками. Але не вийшло. Йому допомогли полетіти униз самому, а руки допомогли лишити. Офіцера витягли за шинелю, разом з дідовими руками. А діда витягли з дна, щоб іще раз показати, що така доля чекає кожного, хто хоч найменшим чином

спробує обдурювати владу.

[\[https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=4\]](https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=4)

Далі у творі описана подія, коли наступної ночі до Михайла з Матронкою зайшли чужі незнайомі їм люди та просили молока, сиру та бринзи. Коли Михайло запитав що ж вони скажуть завтра в КОЛГОСПі, то йому відповіли, щоб так і сказали, що прийшли незнайомі люди і попросили дати.

Уночі тричі постукали до Михайлової хати. Він зрозумів, що це не віщує нічого доброго. Михайло відчинив і до хати зайшли двоє чоловіків в чоботах, куфайках і мазепинках з обрізами почерез плечі. Вони ані Михайлові, ані Матронці не були знайомі. Ще кілька лишилося надворі. Чоловіки сказали, що прийшли взяти сира, бринзи і масла. А решта – що дадуть. Михайло почав пояснювати, що то людське все, а не його. Матронка спитала, що завтра скаже чоловік у колгоспі. Чоловіки відповіли, що хай так і скажуть, що вночі ввірвалися серед ночі з лісу, вчинили у хаті погром, напудили зброєю, пограбували і щезли. Ще пару штурханців у плечі дали. І нічого їм від москалів не буде. А від істинних українців подяка буде. Чоловіки наказали на суботу зарізати свиню, бо прийдуть за свіжиною. Потім вони розповіли, що їх уже не багато, але ще й не мало. І москалям спокою не дадуть, скільки зможуть. Вони з сотні Голуба, більше на Галичині орудують, а буковинські люди їм харчами та речами помагають. Тепер Михайлова черга.
[\[https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=4\]](https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=4).

Отож, на горі сім'ї, далі так і трапилося – вранці прийшли допитувати подружжя та чоловік казав, що їх пограбували, і що розбійників було двоє або троє, але точно він не знає. Усю сім'ю жорстко допитували та ніхто їм не вірив, що їх пограбували справді.

Вийшовши на вулицю, Матронка з дочкою Дарусею зустрілись з офіцером, який льодяником поманив до себе дитину та допитав її, опісля того батько дівчинки, прийшовши додому, зібрав речі і вийшов з дому боячись арешту. На дворі їх усіх трьох таки арештували і жорстко допитали.

Михайло, далі за подіями твору, поїхав по бринзу, молоко та сир до того ж вуйка, що брав у нього. Брав, щоб повернути в КОЛГОСП.

По приїзду, застав моторошну картину: його дружина – Матронка була повішана, а дитина стояла біля неї і, плачучи обнімала матерені ноги. Два чоловіки ледве відтягли її від матері.

З того моторошно випадку, Даруся наче стала німою на десять років – говорити вона вміла, але ні слова не промовила з моменту смерті матері, і тільки на цвинтарі біля тата вона говорила.

Довго після того говорили між собою сусіди, намагаючись знайти відповідь, такій нещасній долі Дарусі та її батьків.

«...Життя – то трояка ружа, яка не тільки ружевиї колір має. То чорне тобі покажеться, то жовте, а там, дивися, загориться червоним. Ніколи не знаєш, яку барву завтра уздриш. Чекаєш одної, а воно тобі показує другу.»
[<https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028&page=5>].

Отже, у романі «Солодка Даруся» описані події 1940-х років, а саме ті події за часів II світової війни, і, паралельно з тим, події, коли в селах України змінювалася влада – з'явилися КОЛГОСПи і тоді люди повинні були під жорстким контролем віддавати туди продукцію.

Але на передньому плані бачимо у творі сім'ю – трьох людей – Михайла, Матронку й Дарусю, яких спідкала тяжка доля – через владу тих часів маленька Даруся залишилася сиротою і з малого віку її виховувала сусідка Марійя. А мати дівчинки з невідомих односельцям причин пішла з життя і маленька Даруся, на власні очі побачивши мертву матір перестала говорити з людьми і лише коли вона приходила на цвинтар до тата, говорила.

Але сам твір починається з історії Дарусі вже в підлітковому віці, коли вона вже виховувалася з сусідкою Марією.

Описується. Як бідно жила Даруся далі, коли вже й батько її пішов з життя також і як опікувалася нею сусідка Марійя. Дарусю ще й мучили сильні головні болі, із якими вона прожила все життя.

Далі Даруся стала жити разом з односельцем Іваном. Він теж був дивакуватий, але вони жили разом. Він якимось, відвізши її до річки, назавжди врятував Дарусю від її головного болю.

В кінці роману описується доля Михайла і Матронки, які й були батьками Дарусі, яку потім стали називати «Солодкою».

Розповідається, про те, що саме призвело до того, що Даруся залишилася жити в сусідки з малого віку. Батьків дівчинки суворо покарала тодішня влада за те, що не здали в КОЛГОСП молочні продукти. Коли батько дівчинки повернувся з далекої дороги, то застав дружину мертвою, а дочку поряд з нею.

Так пішла з життя матір Дарусі, а згодом і батька не стало. Тож так і жила Даруся мовчазною до людей і з сильними головними болями.

ВИСНОВОК

Отже, я присвятила свою дипломну роботу темі постколоніалізму та становлення і розвитку постколоніального дискурсу, тому, що колоніальний період, який, до речі, тривав 70 років – це цілий шмат української історії. А також я вважаю це цікавою темою для дослідження, бо це є історія нашої рідної країни.

Історія виникнення термінів колоніалізм та постколоніалізм бере свій початок у ХХ столітті, коли європейський психіатр виявив у одного з своїх пацієнтів відхилення. Він оголосив на весь світ про цей випадок і по всьому світу розпочинаються рухи за припинення колоніального режиму в радянському союзі і по всьому світу.

Тоді ж низка дуже відомих українських і зарубіжних вчених почали вивчати це питання – висловлювати свої думки на папері і писати цілі праці на цю тему. Зазначу, що оскільки, питання колоніалізму та постколоніалізму стало відомим на весь світ то багато відомих українців в еміграції, які входили до діаспор за кордоном, також долучилися до світової дискусії з цього приводу.

Саме тоді – в 19 столітті постала ця проблема гостро і почався рух становлення постколоніальних студій та відходу від кологіального режиму в світі.

Тож, завдячуючи наполегливості тоді тих людей, імперіалізм занепав.

Після розпаду Радянського Союзу, а разом з тим і відходу колонізатора та його режиму, дуже багато тодішніх діячів культури та мистецтв запустили рух за відродження мови, літератури та культури України після тривалої експансії Російською імперією.

Тоді відроджували й створювали українську літературу. Молоді українські поети творили поезії на народну тематику, аби прискорити відродження нації та її культури.

Наша країна й досі має статус колоніальної, тож низка сучасних українських письменників присвятили свій доробок постколоніальній тематиці. Серед них такі відомі діячі як Микола Рябчук, який присвятив свою збірку есеїв під назвою «Лексикон націоналіста та інші есеї» історії становлення української незалежності очима очевидця та Марія Матіос, яка має роман присвячений опису життя людей зототалітарного режиму, зокрема вона взяла за приклад життя сільської сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисенко Н.\ «Жанрові особливості роману «Солодка Даруся» М. Матіос»\2015.
2. Відділ україністики Інституту слов'янської філології Вроцлавського університету теорії літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України\ «Постколоніалізм генерації. Культура»\ за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк.\ Київ \ Лаурис\ 2014. (Серія «Теоретичні ревізії»\ вип. 4.
3. Галушко К.\«Нація»\ Енциклопедія історії України
4. Едвард В. Саїд\ «Орієнталізм»\Київ\ 2001.
5. Едвард В. Саїд/\«Культура і імперіалізм»\ 2007.
6. Диякон В.\«Постколоніальна критика як культурна практика»
7. Євтушенко С. «Постколоніальний дискурс на пострадянському просторі»\ Київ\ 2017
8. Павлишин М.\ «Козаки в Ямайці: постколоніальні риси української культури»\ 1994.
- 9 Подвиженний О.\ «Вплив західної культури на становлення карпацької України в романі « Сонце з Заходу уласа Самчука»\Національний університет « Острозька академія» \ Острог\2021.
10. Потапенко Л.\ «Праця Е. Саїда «Орієнталізм» в оцінці критиків і літературознавців»\ «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету»\Черкаси\2015.
11. Рябчук М\ «Лексикон націоналіста та інші есеї»\вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\2021. Рябчук М.\«Дві України: реальні межі, віртуальні війни»\ вид-цтво Старого Лева\ м. Львів\2013.
12. Сінченко О. Гавриловська М. «Постколоніальні дослідження:Український вимір»
13. Троян С.\ «Постколоніальні студій: Україна в постколоніальних дослідженнях»\ Київ\ 2014.
14. «УМ Україна модерна міжнародний інтелектуальний часопис»\ журнал\ випуск 27.03.2015
15. «Український Журнал»\журнал\ Львів\ 05.2009.

16. Фенич В.\ «Між Окциденталізмом та орієнталізмом: ORDO SANCTI BASILII MAGNI RUTHENORUM в релігійному та культурному житті мукачівської єпархії (до початку ХХ століття)\2003.
17. <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/54d08adf24a83/>
18. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Постколоніалізм>
19. <https://suspilne.media/culture/462311-dekolonizacia-i-postkolonializm-u-comu-riznica-ponat-ta-so-voni-oznacaut/>
20. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=12763>
21. http://anculture.blogspot.com/2013/04/blog-post_6742.html
22. https://www.jimagazine.lviv.ua/2015/Sakva_Ukraina_i_postkolonial_stan.htm
23. https://chtyvo.org.ua/authors/Said_Edward/Orientalizm/
24. <https://commons.com.ua/uk/sayid-oriyentalizm-ta-marksizm/>
25. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Нація>
26. <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/pro-dvi-ukrayini-mikola-riabchuk/>
27. <https://krytyka.com/ua/reviews/dvi-ukrayiny-realni-mezhi-virtualni-viyny>
28. <https://hromadske.ua/posts/usi-roki-nezalezhnosti-mi-jshli-u-pravilnomu-napryamku-publicist-mikola-ryabchuk>
29. <https://pen.org.ua/members/ryabchuk-mykola>
30. <https://ipiend.gov.ua/employee/riabchuk-mykola-iurijovych/>
31. <https://svoboda-news.com/svwp/микола-рябчук-вів-мову-про-дві-украї/>
32. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Клавка_\(роман\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Клавка_(роман))
33. <https://www.ukrlib.com.ua/styslo/printit.php?tid=18028>
34. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0_%D0%94%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%81%D1%8F
35. https://pidru4niki.com/91536/kulturologiya/postkolonialni_studiyi_teorija_men_shin_multikulturalizm
36. https://lb.ua/blog/tamara_gundorova/511466_chomu_meni_potribni_postkolonialni.html
37. <https://meri.kiev.ua/mariya-matios-solodka-darusya/>
38. <https://bookclub.ua/catalog/books/pop/solodka-darusya-1>

39. <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/kolonializm-pereosmyslennya>
40. <https://vpered.wordpress.com/2010/10/14/velychenko-russian-colonialism/>